

ПРОУЧВАНЕ НА РАЗЛИЧНИ АСПЕКТИ НА ПСИХИЧНОТО ЗДРАВЕ И БЛАГОПОЛУЧИЕ В ЮНОШЕСКА ВЪЗРАСТ – II ЧАСТ

Богдана Александрова*, Евелина Богданова

Настоящата работа проучва различни аспекти на психичното здраве с помощта на въпросника „Силни страни и трудности“ и „Скалата за психично здраве“ при деца в юношеска възраст. Изследвани са 4854 юноши от три възрастови групи (на 11, 13 и 15 години), които са от представителна за страната извадка. Съпоставката на резултатите, получени от приложението на двата измерителя на психично здраве, позволява да се установи ясна зависимост – с влошаването на психичното здраве се снижават усещането за благополучие и свързаното със здравето качество на живот. Наблюдават се статистически значими различия по пол и възраст – момчетата като цяло оценяват по-високо своето психично здраве и по-често го определят като „отлично“ в сравнение с момичетата; с нарастване на възрастта се засилва тенденцията за влошаване на психичното здраве.

През последното столетие съществено се е променила картината на заболяемостта в детска възраст както по отношение на нейния относителен дял, така и във връзка с преобладаващия тип болести. Докато през първата половина на 20-ти в. основните проблеми се свързват с инфекциозните заболявания и високата детска смъртност, в следващите десетилетия на преден план излиза т.нар. „нов тип заболяемост“, свързана с емоционални и поведенчески проблеми, трудности в обучението, хиперактивност и дефицит на вниманието (Crouchman, M. et al. 2001; Palfrey, JS et al. 2005).

* Гл.ас. д-р Богдана Александрова – Институт за изследване на населението и човека – БАН

Адрес за контакти: bogy_alexandrova@yahoo.com

В годините на новото хилядолетие проблемите, свързани с детско-юношеското здраве се изместват в посока към психичното здраве. По преценка на СЗО, базирана върху селектирани проучвания от целия свят, психичните нарушения в тази възраст варират между 10% и 20% (The world health report, 2001). В доклад за политиката и насоките за работа на СЗО в тази област се казва, че „развитието на стратегията за опазване на детско-юношеското здраве се нуждае от задълбочено разбиране и изучаване на широкото разпространение на психичните здравни проблеми сред младото поколение“ (Mental health policy and service guidance package, 2005).

Епидемиологичните проучвания, насочени към психичното здраве в ранна възраст, се сблъскват с много методологични проблеми и предизвикателства. Основното затруднение е свързано с прецизното и изчерпателно дефиниране на термина „психично здраве“, който отдавна вече не се свежда само до „липса на психични заболявания“. СЗО утвърждава определение за психично здраве като „*състояние на благополучие, при което индивидът реализира своите способности, може да се справи с нормалния стрес в живота, работи продуктивно и ползотворно и е в състояние да направи принос в своята общност*“ (Strengthening mental health promotion, 2001). Усилията на изследователите в тази област са насочени към създаването и оптимизирането на инструменти за скринингови проучвания, с които могат да се обхванат и изследват отделните аспекти, включени в понятието „психично здраве“.

През последните години в Европа са проведени редица национални изследвания (девет за периода 1990—2007) по посока на проучване на психичното здраве в детска и юношеска възраст. Получените резултати обаче са трудно съпоставими поради методологичните различия, свързани с използването на различен дизайн на изследванията (срезови, лонгитудинални), различен изследователски инструментариум, подбор и големина на изследваните групи, както и различен анализ на данните.

Значим напредък в тази област е постигнат с провеждането на международни изследвания (KIDSCREEN European project), при които тези несъответствия са избегнати в значима степен, постига се развитие и усъвършенстване на използваните методи за изследване, получените данни са съпоставими и отразяват действителното състояние в областта на детското здраве (Ravens-Sieberer, U. et al. 2008).

България участва за първи път в подобен тип дългосрочно международно изследване „*Поведение и здраве при деца в училищна възраст*“ (Health Behaviour in School-aged Children — HBSC), в което на всеки етап се включват все повече европейски страни — съвместно със САЩ и Канада са вече 41 в изследователската вълна 2005/2006 г. Целите на изследването са насочени към проучването на редица аспекти на детско-юношеското здраве, за да се състави цялостна картина на здрав-